

РАДИ ЦАРЕВ ЗВЕЗДОЧЕЛИЯТ

chitanka.info

Захари седеше отпуснал глава върху дебелия, прогнил буков пън, по гладката кора на който се бяха надигнали сиво-бели праханови раковини. Майското слънце, изгряло с цялото си великолепие след дъждовните дни на въстанието, се промъкваше през напъпилите клони на дърветата, стигаше до поникналата млада трева. Поляната, където преди малко войводата Бенковски и тримата му другари се разделиха с остатъците от хвърковатата чета, беше притихнала. Далматинците тръгнаха да се предават, като се надяваха на австрийските си паспорти.

Съселяните на четника и муховчаните забиха в шумата към домовете си да се крият, докато поутихне размирицата, но за него път към Калугерово нямаше. Прочул се беше и сред българите, и сред турците с невиджданото си юначество в битките.

Какво му оставаше да стори сега?

Враният кон с бяла звезда на челото протегна глава към стопанина си и изпръхтя едва доловимо. Младият мъж посегна и сложи ръка на врата му. Очите му се навлажниха от изблик на спотаена горест. С какъв мерак беше отгледал кончето, родено от жилавата черна кобила, която в една тежка зима беше спасила баща му с дълъг бяг от преследване на вълча глутница.

Грижил се бе за младото животно като за очите си. Пасъл го беше на най-тучните ливади, обрасли с лековити билки, поил го беше с букова вода, зобил го беше с овес и ечемик, чистил го беше всеки ден с чесалото, завивал го беше в студени дни с ямурлука си. И може би затова сред рунтавите планински коне беше пръкнал такъв висок, силен и пъргав жребец. По вид не изглеждаше кой знае какъв красавец. По-скоро беше кокалест, с яки изпъкнали стави на краката, с голяма тежка глава и широки, обрасли с дълги косми уши. Копитата му бяха груби, но здрави, някак лопатести, широки и устойчиви. Опашката и гривата му бяха къси, с остър и дебел косъм, без особен блясък и лъскавина.

Да, звездочелият не беше хубавец, но с него беше побеждавал четири години поред в кушиите на Тодоровден. И се връщаше дома, съпроводжан от тайфа конници. Когато веднъж беше заболяла попадията, потегли рано сутринта за цял в Пловдив и се върна по икиндия. Хората не вярваха на очите си, защото пътуваха почти по два дни до големия град под тепетата на брега на Марица.

Със своя вран кон потегли в съдбоносните априлски дни подир войводата Бенковски, унесен от сладката омая на свободата, на възторга, на пушечните изстрели и вида на българския пряпорец. И тогава звездочелият не знаеше умора. Търчеше по цял ден без да се задъха, без да се препъне. Дали затова и стопанинът му не беше все пръв, когато атакуваха враговете, когато трябваше да бъде настигнат бягащ турчин или да се отнесе бърза заповед на войводата?

Младият мъж въздъхна издън гърди, притисна лицето си до грубата буза на животното, където изпъкваше остра крива скула. Звездочелият беше станал част от самия него — как да се раздели с верния си другар? Имаше само едно спасение — да прехвърли цялата планина. Там на север да се цани ратай в някое село, което не беше вдигало оръжие срещу поганците и поради това не попадеше под преките удари на потерите.

Звездочелият изпръхтя настойчиво, побутна стопанина си с влажната муцуна, предният му десен крак разрови дебелия мъхов чим. Захари изправи глава. Той беше научил животното да го предупреждава, когато се приближават чужди хора. Сечеше ли дърва сам в гората, лягаше ли да си почине край пътя — конят беше нащрек. Подушваше идващите отдалеч подобно на вярно куче и на два пъти го беше спасил от скитащи турски хайти, които биха го заклали заради новите му цървули. И сега преданото животно го предупреди.

Погледът на въстаника бързо откри между дънерите пъстрите чалми на турците, които слизаха по насрещния склон един зад друг. След малко щяха да стигнат дъното на дола и да се изкачат на поляната. Българинът прегледа кремъчното си мечкарско шишане и подсипа пресен барут на запала. Старото огнестрелно оръжие се беше показало по-устойчиво от по-новите системи пушки на лошото време, което за проклетия съпровождаше въстанието. Затова го беше оставил докрая у себе си, макар че лесно можеше да го смени. Мъжът се готвеше за боя хладнокръвно, пръстите му пипаха твърдо и точно.

Сега трябваше да заобиколи хребета на север по някоя пътека, за да избегне потерята и да търси отвъд път към равнината. Турците не водеха кучета и едва ли щяха да проследят дирите му, ако не успееша да го видят между дърветата. Жребецът извиваше глава към приближаващата се върволица, удряше с крак по тревата. Захари се метна на гърба му, покри цялата задница на животното с полите на

сивия ямурлук, защото черната козина се виждаше отдалеч, наведе се почти над главата на коня и го побутна с пети.

Звездочелият се спусна надясно покрай дебелиите дънери на буките, намери тясна пътечка, утъпкана от горски животни и потегли по нея. Жилавите клони на храстите се блъскаха в лицето на ездача и той почти лягаше на гърба на животното.

Двамата не бяха изминали стотина крачки от полянката, когато пред тях зейна дол, дълбок около десет-дванадесет метра. Неговата отсамна страна беше почти отвесна. Дивите прасета се бяха спускали по тесен корниз около една заострена скала, но конят не можеше да мине по него, защото той се виеше подобен на гънките на свредел. Захари слезе от коня, погледна надолу и изруга под мустак. Долът беше широк петнадесетина крачки. На това място правеше завой. Поточето на дъното му сигурно ставаше река по време на валеж, защото беше събрало насреца дебел пласт от ситен пясък, примесен с мокри миналогодишни листа, широк повече от четири крачки. Младият мъж погледна животното в очите, постави ръка на шията му и прошепна:

— Дотук, звездочели... Дотук...

Въстаникът погледна към поляната като поставен натясно вълк. Турците щяха да се покажат всеки миг. Щяха да ги забележат през почти безлистните дървета и да изпразнят винчестерите си към тях. От толкоз куршуми все щеше да се намери някои да ги ударят. Необходими им бяха крилата на майстор Манол от султанселимовата джамия в Едрине, за да прелетят отвъд.

И неочаквано, представил си за миг минаретата на джамията, човекът си спомни думите на дядо си Станул, който беше стигал до Кайро в търговията с гайтани. „Преди шестдесетина години — разказваше старецът, когато станеше дума за хубави коне, — Мохамед Али, господарят на Масър, решил да унищожи своите мамелюци, както султанът от Цариград погуби еничарите. Примабил ги в калето на Кайро, виждал съм го с очите си, и хората му започнали да секат и да пушкат мамелюците. Само един-единствен се спасил от смъртта. Той се казвал Емин бей и имал чудесен кон. Разбрал беят, че ще го спаси единствено някакво чудо, препуснал коня си към стената на калето, животното се покатерило по стръмната стълба, стигнало до бойниците между зъберите. Войниците на Мохамед Али тичали с

маждраци и саби подире му. Тогава Емин бей, който някога е бил християнин, роб, пришпорил коня, той излетял като бяла птица през един отвор за топ и паднал долу върху грамадна купчина тор. Побегнали по-далеч от кайрското кале... Ето, това се казва кон, ат, ангел и спасител!“

Младият мъж прехапа устни, вгледа се в купчината пясък и листа. Нямаше време за мислене, турците бяха зад гърба му. Очакваше го живот или смърт. Той постави крак на стремето и се метна на седлото. Дръпна остро юздечката, накара животното да отстъпи двадесетина метра по тясната пътечка и пое дълбоко въздух в гърдите си.

— Хайде, братко — продума човекът с дрезгав глас. — Напред!

Българинът се прекръсти и пришпори животното с цялата сила на петите си, насочи го към ръба на дола. Жребецът се засили, клонките на храстите от двете страни на ездача засъскаха. Животното стигна до края на отвесната стена и скочи, размахало копита във въздуха. Младият мъж усети за миг свистенето на вятъра в ушите си, двата бряга на дола, обрасли с дървета, полетяха нагоре и се разтърси от удара.

Четири крака на жребеца се забиха в пясъка чак до корема му. Човекът скочи от седлото, стигна до подножието на брега и задърпа поводите на юздечката. Животното напрегна тялото си, протегна глава, направи няколко мощни движения с краката си и излезе от пясъка. Насрещният склон беше полегат и двамата се изкатериха до пътеката по-лесно. Конят изглеждаше все така силен и бодър.

— Нищо му няма — прошепна си Захари. — Какъв кон имам, какъв кон!

Пътеката се виеше по неравния склон на височината. Срещаха се и други дълбоки долове. Дива коза би се затруднила пред почти отвесните им стени, но звездочелият напругаше жилавия си гръб, удряше с широките си копита, дълбаеше сивата глинеста пръст, гърдите му свистяха от напрежение. След това протягаше глава, кокалестото тяло се огъваше, разпускаше и... успяваше да се възкачи. Когато стръмнината изглеждаше непроходима, конникът скачаше от седлото, изваждаше широкия си нож и копаеше трескаво тесен проход. След това полазваше горе и дърпаше повода, докато конят преодоляваше препятствието.

Полека-лека приближаваше икиндия. Животното и човекът се бореха с планината вече четири часа. И двамата бяха уморени, но звездочелият не се предаваше. Той не можеше да спре по пътя, докато стопанинът не повелеше това. На един тесен скален корниз с пропаст отляво и отвесна канара отдясно ги очакваше нова изненада. Върху пътеката лежеше дънерът на откъртена от буря бука, чиито корени се бяха отделили от скалния склон с грамада от пръст, камъни и дели храсти. Под ствола имаше отвор не по-висок от метър. Човекът можеше да пропълзи, но пътят на коня свършваше тук.

Младият мъж скочи от седлото, разтвори ръцете си, опря ги на гладката сива кора на дървото и бутна силно в изблик на отчаяние. Но дънера едва ли биха могли да отместят и два впряга от по четири бивола. Човекът се обърна, погледна животното в очите, прегърна врата му. През нощта щяха да дойдат вълци, щяха да подгонят обезумялото животно, щеше да счупи нейде краката си и да стане лесна плячка на хищниците. Не, не биваше да го остави.

Захари падна на колене пред дънера и погледна отдолу. Скалната основа на корнизата беше покрита с две-три педи земя. Слаба надежда се промъкна в съзнанието на човека. Той измъкна пак кования си нож, който приличаше повече на ятаган, заби острието в пръстта. Къртеше едри влажни буци и ги хвърляше в пропастта. Когато стигна до повърхността на канарата, отворът беше висок метър и половина, но кой би могъл да обясни на животното, че трябва да легне по гърди и да се промъкне отдолу?

Човекът свали седлото, пренесе го под дънера заедно с всички вещи и оръжия, струпал ги отвъд на купчина. Звездочелият го гледаше напрегнато как преминава, протягаше глава, душеше влажната грапава повърхност на корнизата. Когато стопанинът му се забавеше оттатък, започваше да пръхти, сякаш се боеше да остане сам в планината. Захари се върна за последен път, хвана изкъсо юздата, наведе се, потегли животното след себе си. Звездочелият напъха послушно главата си в отвора, но подир това запъна предните си крака. Сякаш нищо на света не можеше да го откъсне и помести.

— Хайде, Вранчо, хайде, братко — заговори му човекът. — Наведи се, ела подир мен... Иначе вълци ще те изядат довечера. Хайде, братко. Свий колената си и ела... Хайде...

Гласът на човека зовеше животното, тялото му трепереше ситно, но отворът му вдъхваше страх. Очите на жребеца се прибелваха, дърпаше рошавата си глава, остреше уши. Тогава Захари полази обратно, хвана левия преден крак на Звездочелия, притисна го, принуди животното да коленичи. Задните му крака се бяха присвили, опашката се стелеше по земята.

— Стой тъй, братко... Не се плаши. Не помръдвай!

Човекът се шмугна в дупката под дънера пред очите на коня. След това дръпна силно поводите и извика с цялата си мощ на гърдите си, сякаш желаше да предаде увереността и волята си на колебаещото се животно:

— Хайде, напред, Вранчо... Напред! Ела, ела, ела!

Дали жребецът беше разбрал, че единственият път е през дупката или пък му повлияваха думите на стопанина, но той плъзна колената си по грапавата скална повърхност. После се изви като едра охранена риба във вода, бавно и мъчително се запромъква напред. Камъните и кората на дънера охлузваха кожата на звездочелия. Тук-там избиваха ивици кръв, но конят продължаваше да пълзи. И най-сетне се измъкна от отвора, нададе болезнен стон и се изправи на крака разтреперан, като че беше преминал дълъг път.

Захари прегърна главата на звездочелия, галеше шията му, шепнеше неразбрани думи в ушите му и жребецът започна да се успокоява. От време на време изпръхтяваше рязко, обръщаше глава към ниския отвор под дънера и го гледаше втренчено с големите си очи, сякаш не можеше да повярва, че се е промъкнал през неговото гърло. Когато хълбоците на животното престанаха да играят нагоре-надолу и то протегна муцуна към туфа трева, израсла в цепнатината на скалата, човекът прехвърли седлото на гърба му, яхна го предпазливо и двамата продължиха пътя си. Здрачаваше се. Доловете потъваха в мрачина. Нејде долу в усойната пропаст се обади улулица. Шеп ситни камъни се спуснаха с неравно трополене по наклона на канарата — високо горе преминаваше дива коза или мечка.

Човекът съвсем беше капнал от умора и затова видя четирима турци, които седяха покрай огън на малка кръгла полянка, където се събираха три пътеки, едва на двадесетина крачки от себе си. Потераджиите скочиха на крака и за миг останаха смаяни от вида на ездача, който идваше откъм непристъпния склон на планината. Те

знаеха отлично, че натам няма път. И човек не можеше да премине, а пред очите им се беше показал конник. Едрият кокалест черен кон беше покрит с кал. Лицето на човека беше цялото издрано и окървавено. Дали пред тях не се беше явил някакъв горски дух?

Смайването им беше добре дошло за българина, който успя да вземе шишането, закачено за седлото, и да го вдигне за стрелба. Конят, въпреки че беше уморен до смърт, видя черната цев и наведе глава, за да не пречи на прицелването. В утихналата планина проеца силен гърмеж. Единият от турците размаха ръце и падна в огъня и във въздуха се вдигна валмо дим и пушиляк. Другите грабнаха оръжията си, насочиха ги трескаво към конника, дръпнаха спусъците едновременно. Тогава конят се изправи на задните си крака, куршумите се забиха в гърдите му, пронизаха умореното му сърце.

Захари скочи на земята миг преди рухването му, видя струята кръв, която течеше от ноздрите на звездочелия и изведнъж почувствува как го обзема горещ шемет. Очите му се избистриха от яростта, мускулите му добиха силата и гъвкавостта си, пръстите му станаха пак уверени и точно действащи. Българинът стисна дръжките на старите пищови, насочи ги и стреля с двете ръце. Двама от турците паднаха на земята.

Въстаникът хвърли пищовите и измъкна дългия нож. Последният потераджия успя да извади пищова си и стреля, но не можа да улучи в бързината и уплахата си. Българинът се втурна, избегна удара на неговия ятаган и заби ножа в сърцето му.

После се изправи на малката поляна, изтри едрите капки пот, които бяха избили на челото му и се затича към звездочелия. Животното не помръдваше. Неговото изподрано тяло, кървящо на много места, лежеше на земята. Муцуната му се беше заровила дълбоко в сухите бурени, сякаш той желаше да си откъсне за последен път тревица. Човекът нададе глуха въздишка, падна на колене и положи главата си на врата му. Животното се беше промъкнало през иглени уши, за да спаси главата му. Нима трябваше сега да пропилее живота, за който загина звездочелият?

Захари се изправи решително, пристъпи към огъня, където догаряше дрехата на първия турчин. Единият от тях беше облечен в протъркани бозави потури и салтамарка. Сигурно ги беше взел от някоя българска къща. Младият мъж свали въстаническата си форма,

облече селските дрехи на мъртвия, взе торба с храна и погледна за последен път към звездочелия, който приличаше на черна купчина в падащата здрачевина. Всеки миг можеха да пристигнат други потераджии. Човекът прошепна нещо през зъби, може би последно прости, и се вмъкна между дебелия дънери на старата букова гора.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.